

Fig. 7.
Robia cordifolia.

wel stoken. Men gebruikt die als wrijfmiddel voor reumatische aandoeningen. Een ander plantje, dat hier veel maar verspreid voorkomt is *Lysimachia cuspidata* met aardige gele bloempjes. Het is lang niet zoo opvallend als z'n Hollandsche bloedverwant, de wederik, die met hare heldergele bloem pluimen onze slootkanten zoo aardig tooien kan. Het was niet dan noode, dat wij door het late uur en door den inmiddels weer in stroomen neervallenden regen, gedwongen werden om van dit ideale plekje afscheid te nemen en weer huiswaarts te gaan.

DEN BERGER.

(Wordt vervolgd).

EENE BIJZONDERE WAARNEMING VAN St. ELMUSVUUR.

Het St. Elmusvuur is een natuurverschijnsel, dat in de tropen meer voorkomt dan algemeen gedacht wordt; toch kennen verreweg de meesten onzer het alleen bij naam. Niets is eigenlijk natuurlijker: niet algemeen bekend zijn de omstandigheden waaronder het zich manifesteert en deze zijn juist zoodanig, dat men dan meer geneigd is zijn heil binnen- dan buitenshuis te zoeken.

De zeeman staat er veel beter voor: bestaat er bij hem lust zijne aandacht te schenken aan dit meteorologisch verschijnsel, dan heeft hij, wanneer de omstandigheden gunstig zijn, slechts de toppen der masten in het vizier te houden. Toch staan vele zeelui er even onbekend voor als de walmenschen. Een jaar of acht geleden besprak ik het verschijnsel met een chef, die meer dan dertig jaar gevaren had en het nimmer had waargenomen. Ongeloovig schudde hij het hoofd bij mijne bewering, dat het nog al dikwijls voorkwam en hij vroeg me hem te waarschuwen of te wekken, de eerste maal de beste, wanneer het vuur te zien was. Dienzelfden nacht had ik het genoeg hem op de hondenwacht uit zijn bed te kunnen trommelen.

Laat ik in het kort even eene korte beschrijving en verklaring geven van het verschijnsel. Wanneer de dampkring zeer veel electriciteit bevat, de wolken laag hangen en er door de een of andere reden eene snelle en sterke verdichting van waterdamp plaats heeft, dan ontstaat in de onderste luchtlagen eene sterke electriciteitsspanning, welke induceerend werkt op de aardsche voorwerpen. De uitstraling dezer door inductie opgewekte electriciteit geschiedt nu soms zóó intensief, dat er lichtverschijnselen en soms zelfs een geruisch of zacht knetterend geluid bij zijn waar te nemen. Deze min of meer heldere lichtbundel ziet men dan aan de toppen van verschillende voorwerpen, zooals torenspitsen, bliksem-afleiders, boomen, struiken, ja soms zelfs aan de punten der ooren van dieren; aan boord van schepen gewoonlijk aan de toppen der masten, der raas en der vlaggestokken.

Op een mijner laatste reizen was er gelegenheid om het verschijnsel bijzonder goed waar te nemen. We stoomden door Straat Soenda naar de zuidkust van Java; den geheelen vooravond had het boven den Java- en Sumatrawal sterk geweerlicht, boven het land hingen regenwolken. Wind Oostelijk, van bakboord in (landwind). Om half negen werd ik door den 1en. Officier gewaarschuwd dat aan den voortop St. Elmusvuur te zien was; ik spoedde me naar de brug en zag werkelijk eene vrij zwakke lichtbundel op den bliksem-afleider. Een oogenblik later werd ik attent gemaakt op eenige zeer kleine lichtbolletjes buitenboord in de nabijheid van een takel waarin ons prauwtje geheschen was. Het was aarde donker en ik kon onmogelijk zien wat het was. Mijne hand in de nabijheid der bolletjes brengende, verdwenen deze en voelde ik vezeltjes van het touwwerk: het St. Elmusvuur manifesteerde zich aan de einden hiervan. Toen dat geconstateerd was, nam ik proeven op welken afstand van de toppen mijner vingers het lichtschijnsel verdween: dit bleek op ± 1 dM. te zijn. Ik nam toen een sterke magneet: geen invloed was hiervan te bespeuren; op denzelfden afstand verdween het licht bij nadering van beide polen. Aan eene lidi, horizontaal buitenboord dwars op het schip en daarna vertikaal gehouden, verscheen onmiddellijk en vrij sterk het vuur. (Geen 10 minuten later stond de halve bemanning, Europeanen zoowel als Inlanders met allerlei voorwerpen buitenboord!) Ik bewoog daarna het rietje in het horizontale vlak om zijn midden, zoodat het langsscheepsch kwam te liggen: aan beide einden verscheen een helder licht. Nog verder doordraaiende bleef het aan beide einden zichtbaar tot het stokje met de langsrichting een hoek maakte van ± 6 streken ($67\frac{1}{2}^\circ$)—aan de boordzijde verdween het toen. Dit was merkwaardig en onverklaarbaar. Verder experimenteerende bleek de richting in het horizontale vlak er niets aan af te doen, doch wel de nabijheid van het schip. Op 3 dM. afstand van het hekwerk van de brug verscheen het licht weer aan beide einden van het stokje. Doch het allermerkwaardigste was, dat aan de andere zijde van het schip (aan stuurboord) geen spoor van lichtschijnsel aan de lidi werd waargenomen, in welke richting het ook gehouden werd.

Nadat eenige groote regendruppels gevallen waren, was het geheele verschijnsel verdwenen.

Voor het verdwijnen van het licht wanneer andere voorwerpen in de nabijheid gebracht werden (vingers, magneet, hekwerk, brug) noch van het niet verschijnen aan stuurboord kan ik eene reden vinden. Misschien kan en wil een der andere lezers van dit tijdschrift daar eene verklaring voor geven—'k houd me hiervoor ten zeerste aanbevolen.

a/b Onderzoekings-vaartuig der Zeevisscherij „Brak”—Juli '17.

VAN WEEL.

RIMBOELEVEN IN SUMATRA.

---

3 Aug. De Administrateur heeft welwillend een 15 tal Javaanse kontraktanten te mijner beschikking gesteld, om mijn barang naar Air Njoeroek te brengen en bij de inrichting van het bivak behulpzaam te wezen. Reeds vroeg in de morgen zet de dragerskolonne zich in beweging, door de koffietuinen van de onderneming haar weg nemend. Daar buiten beginnen de inlandse koffieladangs, meest allen schandelik verwaarloosd en op de meest irrationele wijze beplant, ofschoon de inlanders toch vlak in hun nabijheid een model-onderneming voor ogen hebben.

In een van de ladangs vind ik een dood konijn liggen, nog geheel vers en slechts weinig beschadigd. Waarschijnlijk heeft de een of andere inlander het in zijn strikken gevangen, en, het voor een tijgerkat aanzien niet voor konsumptie geschikt geacht. Deze vondst vervult mij met de beste verwachtingen.

Talang ¹⁾ Air Njoeroek is het laatste gehucht dat wij doorkomen. Aan de rand van het bos gelegen bestaat het uit slechts een zevental hutten, waar de ladangbezitters meestal slechts tijdelijk verblijven.

Daar een paar pokkegevallen zich in het gehucht hebben voorgedaan, haast ik mij dit besmette oord te verlaten. Een kwartier verder het bos in bevindt zich de plek waar het bivak gebouwd zal worden. Als iedereen flink doorwerkt kunnen 's avonds de pondoks zo ver gereed zijn, dat wij allen een dak boven ons hoofd hebben. De Javaanse koelies denken er echter anders over. Daar dit geen taakwerk is en zij in dagloon werken, vinden zij het een prachtige gelegenheid zich zo weinig mogelijk te vermoeien.

Alles wordt met tergende langzaamheid verricht en er komt geen schot in.

De werklui zijn in verschillende ploegen ingedeeld, deze om de grote bomen te vellen, andere om het struikgewas op te ruimen of om bamboe te kappen. Doch met onwillige honden is kwaad hazen vangen.

Zodra ik een groepje de rug heb toegekeerd, wordt niets meer uitgevoerd dan strootjes roken en mijn Kěrintjiërs geven herhaaldelik hun verontwaardiging te kennen door de uitroep: „ltoe orang djawa main kerdja sadja!”

Goede woorden helpen hier al evenmin als schelden en dreigen en ik benijd de Europese ondernemers niet, die met zulke werkkrachten (?), meestal het uitvaagsel van Java's bevolking, moeten opschieten. Mijn handen jeuken om deze onwillige en luie vlegels eens flink af te rossen. Op 't einde van de dag is slechts één pondok gereed gekomen, juist groot genoeg om mijn eigen personeel te huisvesten. Er schiet dus niets anders over dan dat ik zelf in een leegstaande hut van de pokkenkampong mijn veldbed laat opslaan, terwijl de koelies in een andere hut een onderkomen zoeken.

---

¹⁾ Talang betekent hier: vestiging.